

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять

з дисципліни: «Бюджетування суб'єктів підприємництва»
для студентів галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»

Харків, ХНАДУ 2019

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

До видавництва й у світ дозволяю
Перший проректор

С.Я. Ходирєв

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять
з дисципліни: «Бюджетування суб'єктів підприємництва»
для студентів галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»

Всі цитати, цифровий, фактичний
матеріал і бібліографічні відомості
перевірені, написання сторінок
відповідає стандартам

Затверджено
методичною радою
університету
протокол №__ від ____

Укладачі:

Ониси́форова В.Ю.

Відповідальний за випуск:

Дмитрієв І.А.

Харків, ХНАДУ 2019

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять
з дисципліни: «Бюджетування суб'єктів підприємництва»
для студентів галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»

Затверджено методичною
радою університету
протокол № ____ від _____

Харків, ХНАДУ 2019

Укладачі: доц. Онісіфорова В.Ю.

Кафедра економіки і підприємництва

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Бюджетування суб'єктів підприємництва» належить до циклу вибіркових дисциплін економічної підготовки фахівців галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

В умовах сучасної ринкової економіки все більшого значення набувають питання прибутковості та ефективності функціонування підприємства та коштів, що в нього інвестовані. Відповідно майбутній фахівець з управління підприємством повинен володіти усім спектром знань стосовно поточного аналізу діяльності підприємства, її планування, контролю та виявлення резервів підвищення прибутковості.

Метою викладання дисципліни є підготовка фахівців до виконання професійних обов'язків в галузі управління підприємством; засвоєння та формування знань фахівців щодо системного оцінювання діяльності підприємств, виявлення внутрішніх резервів раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Предметом навчальної дисципліни є виробнича і фінансово-господарська діяльність підприємства, методики економічного аналізу із застосуванням математичних та статистичних прийомів.

За кожним студентом закріплюються індивідуальний варіант завдання згідно з двома останніми цифрами номера залікової книжки (додаток А).

Таблиця 1.1 – Вихідні дані для обрання варіанту завдання

Перед- остання цифра шифру	Остання цифра шифру									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	0	6	0	9	9	8	7	2	9	9
1	1	5	3	8	6	5	4	5	8	6
2	2	4	2	7	3	2	1	8	7	3
3	3	3	1	6	8	0	0	1	6	8
4	4	2	9	5	5	9	8	4	5	5
5	5	1	8	4	2	6	5	6	4	2
6	6	9	7	3	0	3	2	0	3	0
7	7	8	6	2	7	7	9	3	2	7
8	8	7	5	1	4	4	6	7	1	4
9	9	0	4	0	1	1	3	9	0	1

Виконання завдання передбачає:

1. На основі представленої інформації скласти бюджет продажу продукції за другий квартал за формою, наведено в додатку 1. Загальні обсяги реалізації продукту А і продукту Б визначаються, виходячи з представленої питомої ваги продажу цих продуктів у загальному обсязі реалізації підприємства "Нарус".

2. Виходячи з визначених обсягів продажу продуктів А та Б, а також розміру доходу, який передбачається отримати, а також затвердженої на підприємстві розрахункової політики, необхідно визначити графік погашення дебіторської заборгованості покупцями продукції. При визначенні величини надходжень від покупців за місяцями треба враховувати дебіторську заборгованість, яка існує на початок звітного місяця.

Аналогічно, розраховуються в графіки погашення дебіторської та кредиторської заборгованості.

3. На основі бюджету продаж складається бюджет виробництва, мета якого - розрахувати обсяги виробництва різних видів продукції, виходячи з планових обсягів продажів (результатів розрахунку попереднього бюджету) і цільового залишку запасів

готової продукції. Розміри залишків запасів розраховуються виходячи з встановлених на підприємстві лімітів.

Початкові залишки запасів готової продукції на складі розподіляються між окремими видами продукції пропорційно питомій вазі товарів у загальному обсягу реалізації. Собівартість залишків запасів, які є на складі станом на 01 квітня, розраховується за собівартістю, рівною собівартості готової продукції, виробленої за квітень.

4. Бюджет виробництва є основою для складання бюджету закупки сировини для виробництва продукції, в якому визначаються потреби в сировині й матеріалах для виробництва запланованої кількості продукції. Його складають, виходячи з даних про планові цехові обсяги випуску (попередній бюджет) по всій номенклатурі продукції та нормативів витрат сировини на одиницю продукції кожного найменування..

Бюджетні показники для окремих елементів виробничих витрат по кожному виду продукції розраховуються як:

Нормативи, що формують бюджети витрат, повинні бути реально досяжними при достатньо високій ефективності роботи, тобто вони повинні включати деякий відсоток втрат, неминучих за існуючих умов і технології виробництва. Включення в нормативи і бюджети очікуваних втрат сировини дозволить керівництву контролювати рівень реальних втрат і, якщо він перевищить бюджетний, оперативно вжити заходи до виправлення ситуації.

Дані формуються як в натуральних одиницях, так і в грошовому вираженні, за нормативними цінами.

При здійсненні планування витрат сировини необхідно враховувати вартість сировини, яка вже пройшла первинну обробку (незавершене виробництво на початок періоду), і сировини, яка буде знаходитися у незавершеному виробництві на кінець періоду. Розрахунок витрат сировини здійснюється аналогічно розрахунку показників бюджету виробництва.

5. Як і розглянутий вище бюджет витрат основних матеріалів, бюджет прямих трудових витрат базується на даних бюджету виробництва і нормативах витрат праці основних робітників на виготовлення кожного виробу.

Окремо плануються витрати на соціальні заходи - нарахування у Пенсійний фонд та фонди соціального страхування (загальний розмір нарахувань дається у завданні).

Дані формуються як в натуральних одиницях (нормо-годинах), так і в грошовому вираженні, за нормативними ставками заробітної платні.

При розрахунку графіку погашення кредиторської заборгованості з основними робітниками необхідно враховувати, що в розряд такої заборгованості не входить заборгованість підприємства по здійснених нарахуваннях перед Пенсійним фондом та фондами соціального страхування, які є додатковими витратами підприємства.

6. Бюджет накладних витрат представляє дані щодо виробничих накладних витрат підприємства, які будуть понесені на виробництво запланованої кількості готової продукції. Номенклатура статей накладних витрат (це відноситься і до невиробничих накладних витрат) для цілей бюджетування визначається особливостями діяльності компанії, а також аналітичними і контрольними потребами керівництва. Керівництвом також встановлюються бюджетні ставки їх розподілу, виходячи з аналізу факторів, що впливають на виникнення і розмір накладних витрат. У завданні всі виробничі накладні витрати розділені, виходячи із залежності їх розміру від зміни обсягів виробництва продукції – постійні й змінні. У завданні передбачається розрахунок розміру змінних накладних витрат, виходячи з трудомісткості (тис. нормо/год.) виробничої програми (показник бюджету витрат на оплату праці) та бюджетної ставки витрат, розрахованої на 1 нормо/год.

У процесі розрахунку загальної величини виробничих накладних витрат передбачається також розрахунок показника "грошових виплат", тобто показника накладних витрат, які призведуть до зменшення грошових коштів у періоді. При цьому слід відмітити, що витрати підприємства, пов'язані з амортизацією устаткування, є витратами, які нараховуються, тобто витратами, які не пов'язані зі зменшенням грошових коштів підприємства. Показник "грошових виробничих накладних витрат" необхідно враховувати при створенні бюджету руху грошових коштів за період, що планується.

7. Розрахунок калькуляції виробничої собівартості реалізованої готової продукції за період, що аналізується, передбачає визначення величини виробничих витрат, які можуть бути віднесені на фінансовий результат діяльності підприємства за період. При визначенні собівартості реалізованої продукції за період

використовується метод ФІФО, тобто метод оцінки запасів, який базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство, тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво (продаж та інше вибуття), при вибутті оцінюються за собівартістю перших за часом надходження запасів.

8. При розрахунку показника змінних невиробничих накладних витрат (бюджет комерційних та адміністративних витрат) у завданні встановлюється залежність цих витрат від обсягу реалізованої продукції (бюджет продаж) і бюджетної ставки витрат, розрахованої на одиницю продукції. При складанні бюджету комерційних та адміністративних витрат треба враховувати обмеження відносно грошової складової таких витрат та її подальшого використання при складанні бюджету руху грошових коштів.

9. Бюджет доходів та витрат є документом, що показує, яким чином планова операційна діяльність компанії приведе до формування фінансового результату планового періоду.

Визнання виручки (і, як наслідок цього, прибутку) звичайно базується на принципі нарахування, що означає її відображення у момент виникнення прав на отримання грошових коштів або зобов'язань їх виплатити. Момент цей не завжди співпадає з моментами надходжень і виплат грошових коштів. Крім того, деякі статті бюджету є не грошовими витратами, наприклад, амортизація, які не відображаються у бюджеті руху грошових коштів, але повинні бути враховані при формуванні фінансового результату періоду.

Відзначимо також, що в бюджет доходів та витрат включається бухгалтерська реалізація (без ПДВ) і витрати основних ресурсів, що відносяться до цього обсягу продажів.

Відомості для складання бюджету надходять з наступних документів:

- виручка – з бюджету продажів;
- виробничі витрати на бюджетні продажі – з бюджету виробничої собівартості реалізованої продукції;
- невиробничі витрати – з бюджету адміністративних і комерційних витрат.

При розрахунку бюджету доходів і витрат необхідно також враховувати відсотки за кредит, які планує сплатити підприємство в

разі використання наданою кредитною лінією. Кредитна лінія використовується тільки у випадку, коли остаток грошових коштів на рахунках підприємства є меншим ніж це передбачено обліковою політикою підприємства.

10. При розробці бюджету руху грошових коштів важливо розрізняти моменти, коли виникає право одержати (або зобов'язання заплатити) грошові кошти, і моменти їх реального отримання (або виплати). У бухгалтерському обліку загальноприйнятим є принцип нарахування, відповідно до якого виручка визнається не в момент надходження грошових коштів, а в момент фактичного здійснення операції (отримання або відвантаження товарів). Тому в звіті про прибутки і збитки та бухгалтерському балансі найчастіше бувають відображені саме права отримання або виплати засобів, тоді як в бюджеті про рух грошових засобів – реальні надходження або виплати.

Тому для заповнення бюджету руху грошових коштів використовують показники, які відображено в графіках погашення дебіторської та кредиторської заборгованості, а також бюджетах накладних витрат. Для розробки бюджету руху грошових коштів Також потрібні наступні відомості:

- для розробки графіка платежів необхідна інформація про те, які витрати не впливають на грошовий потік (наприклад, амортизація, доходи і витрати майбутніх періодів); які платежі відносяться до того ж періоду, в якому нараховуються (наприклад, орендна плата), які – в наступному (наприклад, заробітна плата з відрахуваннями, податки), а які – авансом;

- для визначення доходів від продажів слід знати величину дебіторської заборгованості на початок періоду та її зміну за плановий період. - за наявності достовірної статистики слід враховувати і середньостатистичний відсоток безнадійних боргів покупців;

- для визначення сум платежів в оплату закупівель слід знати величини кредиторської заборгованості і запасів на початок періоду і їх зміни за період.

- для підготовки бюджету руху грошей слід знати розподіл платежів і надходжень по місяцях, тижнях або днях усередині періоду. При розробці бюджету руху грошових коштів спочатку «розставляються» по клітках-періодах найважливіші платежі, терміни яких відомі наперед, – йдеться про податки, повернення

кредитів, виплати найкрупнішим постачальникам, і т.п. Решта витрат планується «за залишковим принципом»;

- для оцінки реальних платіжних можливостей організації слід знати плановий залишок вільних грошових коштів на початок планованого періоду. Звичайно його величина (хоча б приблизно) буває відома до кінця поточного періоду.

При розв'язанні завдання необхідно враховувати, що податок на прибуток сплачується за результатами кварталу, тобто в бюджеті руху грошових коштів вказується тільки податок на прибуток за перший квартал.

11. Бюджети складаються за формою, наведеною в Додатку Б.

СКЛАДАННЯ БЮДЖЕТУ ПІДПРИЄМТВА

На підставі наведених нижче даних скласти основний бюджет для підприємства за другий квартал 200__ р..

Умови завдання	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Ціна товару, грн./од.:										
- товар А	44,0	44,5	45,2	54,73	55,96	53,75	54,41	55,7	60,0	54,2
- товар Б	54,5	54,5	45,73	54,73	55,96	47,2	55,96	59,2	58,0	54,73
Питома вага окремих товарів у загальному обсязі реалізації:										
- товар А	33 %	41%	33 %	30 %	50 %	70 %	80 %	75 %	80%	33 %
- товар Б	67 %	59 %	67 %	70 %	50 %	30 %	20 %	25 %	20%	67 %
Умови розрахунків з покупцями за реалізовану продукцію:										
- кошти, що поступають у місяці продажу	60 %	50 %	75 %	80 %	90 %	50 %	75 %	60%	60%	60 %
- кошти, що поступають у наступному місяці	35 %	45 %	20 %	17 %	8 %	45 %	20 %	35%	35%	35 %
- не поступають протягом аналізованого періоду (прострочена дебіторська заборгованість)	5 %	5 %	5 %	3 %	2 %	5 %	5 %	5%	5%	5 %
Дебіторська заборгованість на 01 квітня, з урахуванням безнадійних боргів та перехідних залишків, грн.	65000,0	40000,0	10000,0	75000,0	80000,0	25000,0	30000,0	40000,0	30 000	10000,0
Залишки запасів на складі на 1 квітня, од.	—	—	2000,0	—	3500	1500	—	—	4 000	4300
Керівництво підприємства вважає, що кінцеві залишки готової продукції на складі повинні складати: _____ від обсягу продажів на наступний місяць	7 %	10 %	15 %	25 %	5 %	20 %	15 %	10 %	20 %	20 %

Умови завдання	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Виплата заробітної плати здійснюється таким чином: - платиться в поточному місяці (аванс); - платиться в наступному (залишок заробітної плати)	70 % 30 %	60 % 40 %	50% 50%	70 % 30 %	60 % 40 %	50% 50%	70 % 30 %	60 % 40 %	50% 50%	50% 50%
Кредиторська заборгованість по заробітній платі на 1 квітня складає, грн.	7500,0	2035,0	1200,0	5325,0	7125,0	7500,0	2035,0	7125,0	1200,0	7500,0
Виробничі витрати: - змінна частина виробничих витрат складає _____ грн на 1 нормо-год. трудомісткості виробничої програми:										
А	5,2	5,2	1,2	5,2	4,3	3,2	0,7	0,7	0,5	0,5
Б	4,2	4,2	2,3	4,2	3,3	2,5	0,3	0,5	0,3	0,3
- постійна частина виробничих витрат рівна: (грн в місяць). Ця сума включає _____ грн амортизаційних відрахувань, які не приводять до зменшення грошових коштів підприємства	14000,0 5000,0	14200,0 5500,0	2500,0 1000,0	30000,0 15000,0	40000,0 20000,0	25000,0 25000,0	1420,0 550,0	2500,0 1000,0	40000,0 20000,0	13000,0 7250,0

Умови завдання	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Адміністративні і комерційні витрати: - змінна частина адміністративних і комерційних витрат складає на одиницю проданих товарів: - товар А, грн.; - товар Б, грн. - постійна частина адміністративних і комерційних витрат складає, грн. в місяць.	0,6 0,2	0,5 0,4	0,2 0,3	0,06 0,2	0,2 0,3	0,2 0,3	0,6 0,2	0,5 0,4	0,2 0,3	0,6 0,2
У цю суму входить амортизація будівель, складських приміщень і устаткування, яка не приводить до зменшення грошових коштів змінна частина, грн.	1850,0	1723,0	5325,0	1695,0	1850,0	3000,0	1850,0	35000,0	2000,0	1723,0
Підприємству відкрита в банку кредитна лінія, що дозволяє одержувати позики в розмірі не більш _____ грн. в квартал	250000,0	100000	175000,0	50000,0	100000	375000,0	600000,0	100000	100000	75000,0
Мінімальний залишок грошових коштів в касі і на рахунку підприємства повинен складати _____ грн	15000,0	15000,0	5000,0	15000,0	25000,0	5000,0	15000,0	25000,0	30000,0	15000,0
Всі позики виконуються на початку поточного місяця, а виплата відсотків за кредит з розрахунку _____ % у рік виконується на початку поточному місяці	10 %	17,5 %	12 %	10 %	17,5 %	12 %	10 %	17,5 %	18 %	10 %
У травні акціонерам повинні виплатити дивіденди в сумі _____ грн.	25000,0	-	10000,0	49000,0	-	15000,0	10000,0	-	49000,0	35000,0

Умови завдання	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Планується закупівля устаткування з виплатами:										
- у червні, грн.;	175000	87500	143700	100000	100000	5733300	1000000	87500	19200	100000
- в липні, грн.	-	87500	48300	50000	100000	-	-	87500	-	50000
Залишок грошових коштів на 1 квітня склав (грн.) (відповідає мінімальному розміру грошових коштів в касі і на рахунку підприємства)										
Обсяг продажу продукції, тис. од.:										
- квітень	30	20	120	100	20	130	120	100	20	120
- травень	25	60	150	150	50	125	150	150	50	150
- червень	25	70	140	75	75	125	145	75	30	140
- липень	35	50	120	125	45	130	130	100	45	135
Податок на прибуток за 1 квартал, тис.грн.	25,0	15,0	17,0	55,7	13,3	17,0	20,1	115,3	17,3	45,3

2. Графік надходження грошових коштів від покупців, тис. грн.

Показники	Квітень	Травень	Червень	Всього за другий квартал	Дебітори на початок 3 кв
1. Дебітори на початок періоду					
2. Дебіторська заборгованість за місяць					
3. Усього дебіторська заборгованість					
4. Погашення дебіторська заборгованість за:					
4.1- березень					
4.2- квітень					
4.3- травень					
4.4- червень					
5. Усього надходження коштів					
6. Дебітори на кінець періоду					

5. Графік погашення кредиторської заборгованості за отриману сировину, тис грн.

Показники	Квітень	Травень	Червень	Всього за другий квартал	Дебітори на початок 3 кв.
1. Кредиторська заборгованість на початок періоду					
2. Витрати на сировину за місяць					
3. Усього кредиторська заборгованість за отриману сировину					
4. Погашення кредиторської заборгованості за:					
4.1- березень					
4.2- квітень					
4.3- травень					
4.4- червень					
5. Усього погашення кредиторської заборгованості					
6. Кредиторська заборгованість за сировину на кінець періоду					

7. Графік погашення кредиторської заборгованості з оплати праці, тис грн.

Показники	Квітень	Травень	Червень	Всього за другий квартал	Дебітори на початок 3 кв.
1. Кредиторська заборгованість на початок періоду					
2. Витрати на оплату праці за місяць					
3. Усього кредиторська заборгованість по розрахунках з персоналом					
4. Погашення кредиторської заборгованості за:					
4.1- березень					
4.2- квітень					
4.3- травень					
4.4- червень					
5. Усього погашення кредиторської заборгованості					
6. Кредиторська заборгованість по оплаті праці на кінець періоду					

9. Калькуляція виробничої собівартості одиниці товару за квітень

Показник	Товар А			Товар Б		
	Норма, кг/од.	Ціна, грн/од.	Сума, грн..	Норма, кг/од.	Ціна, грн/од.	Сума, грн
1. Витрати на сировину						
2. Заробітна плата основних виробничих працівників						
3. Витрати на пенсійне та соціальне страхування						
4. Виробничі накладні витрати						
- змінні						
- постійні*						
5. Всього виробнича собівартість випуску						
6. . Всього виробнича собівартість одиниці продукції						

* Розподіляються пропорційно питомій вазі окремого виду продукції у загальному обсязі виробництва

10. Калькуляція виробничої собівартості одиниці товару за травень

Показник	Товар А			Товар Б		
	Норма, кг/од.	Ціна, грн./од.	Сума, грн..	Норма, кг/од.	Ціна, грн./од.	Сума, грн.
1. Витрати на сировину						
2. Заробітна плата основних виробничих працівників						
3. Витрати на пенсійне та соціальне страхування						
4. Виробничі накладні витрати						
- змінні						
- постійні*						
5. Всього виробнича собівартість випуску						
6. . Всього виробнича собівартість одиниці продукції						

* Розподіляються пропорційно питомій вазі окремого виду продукції у загальному обсязі виробництва

11. Калькуляція виробничої собівартості одиниці товару за червень

Показник	Товар А			Товар Б		
	Норма, кг/од.	Ціна, грн./од.	Сума, грн.	Норма, кг/од.	Ціна, грн./од.	Сума, грн.
1. Витрати на сировину						
2. Заробітна плата основних виробничих працівників						
3. Витрати на пенсійне та соціальне страхування						
4. Виробничі накладні витрати						
- змінні						
- постійні*						
5. Всього виробнича собівартість випуску						
6. . Всього виробнича собівартість одиниці продукції						

* Розподіляються пропорційно питомій вазі окремого виду продукції у загальному обсязі виробництва

12. Виробнича собівартість товарних залишків готової продукції на складі

Квітень

Товар	Залишки продукції, тис. од.		Виробнича собівартість, грн./од.	Вартість товарних залишків, тис грн.	
	на початок місяця	на кінець місяця		на початок місяця	на кінець місяця
1. А					
2. Б					
3. Всього					

Травень

Товар	Залишки продукції, тис. од.		Виробнича собівартість, грн./од.		Вартість товарних залишків, тис грн.	
	на початок місяця	на кінець місяця	на початок місяця	на кінець місяця	на початок місяця	на кінець місяця
1. А						
2. Б						
3. Всього						

Червень

Товар	Залишки продукції, тис. од.		Виробнича собівартість, грн./од.		Вартість товарних залишків, тис грн.	
	на початок місяця	на кінець місяця	на початок місяця	на кінець місяця	на початок місяця	на кінець місяця
1. А						
2. Б						
3. Всього						

15. Бюджет доходів і витрат, тис. грн.

Показники	Квітень	Травень	Червень	Всього за другий квартал
1. Доход від реалізації				
2. Виробнича собівартість реалізованої продукції				
3. Адміністративні витрати				
4. Відсотки за використання кредитної лінії				
5. Прибуток до оподаткування				
7. Податок на прибуток				
8. Чистий прибуток				

16. Графік руху грошових коштів, тис. грн.

Показники	Квітень	Травень	Червень	Всього за другий квартал	Липень
1. Доходи					
1.1. Залишок грошових коштів на початок періоду					
1.2. Надходження грошових коштів за період від покупців					
1.3. Всього доходів					
2. Витрати					
2.1. Витрати на сировину					
2.2 Витрати на оплату праці					
2.3 Витрати на сплату зборів до Пенсійного фондів та фондів соціального страхування					
2.3 Витрати на виробничі накладні затрати					
2.4 Адміністративні витрати					
2.5 Витрати на сплату податку на прибуток					
2.6 Сплата процентів за користування кредитною лінією					
2.7 Дивіденди					
2.8 Покупка устаткування					
2.9 Всього виплат					
3. Сальдо доходів та витрат					
4. Додаткове залучення грошових коштів (кредитна лінія)					
5. Залишок грошових коштів на кінець періоду					

ДЛЯ НОТАТОК

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базова література

1.1. Березівський П. С. Планування діяльності підприємств : навч. посіб. для студ. вузів / П. С. Березівський, Н. І. Михалюк, Л. Я. Балаш. - Львів : Новий Світ-2000, 2017. - 617 с.

1.2. Яркіна Н.М. Економіка підприємства : навч. посіб. для студ. вузів / Н. М. Яркіна. - К.: Ліра-К, 2015. - 498 с.

1.3. Гой І. В. Підприємництво : навч. посіб. для студ. вузів / Ш. В. Гой, Т. П. Смелянська ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Хмельн. нац. ун-т. - К. : Центр учб. л-ри, 2016. - 368 с.

1.4. Фінанси підприємств : практикум : навч. посіб. / Л. Л. Гриценко, О. В. Дейнека, І. М. Боярка. - Суми : Унів. кн., 2016. - 285 с.

1.5. Управління проектами : навч. посіб. для студ. вузів / [І. А. Дмитрієв, Т. В. Деділова, І. М. Кирчата та ін.] ; М-во освіти і науки України, ХНАДУ. - Х. : ХНАДУ, 2013. - 232 с.

2. Допоміжна література

2.1. Білик М.Д. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання / М.Д. Білик. – К.: КНЕУ, 2013. – 689 с.

2.2. [Давидович І. Є.](#) Контролінг : навчальний посібник / [І. Є. Давидович](#) . – Київ : ЦУЛ, 2018 . – 548 с.

2.3. Крикун О.О. Бюджетування: збірник тестових та практичних завдань / О.О. Крикун. – Х.: Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2016. – 238с.

2.4. [Кузьмін, Олег Євгенович.](#) Бюджетування на підприємстві : навчальний посібник для вузів / [О. Є. Кузьмін](#), [О. Г. Мельник](#) . – Київ : Кондор, 2018 . – 311 с.

2.5. Панков В. А. Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства : навчальний посібник для вузів / [В. А. Панков](#), [С. Я. Єлецьких](#), [Н. М. Михайличенко](#) . – Київ : ЦУЛ, 2017 . – 109 с.

Навчальне видання

Методичні вказівки
до практичних занять
з дисципліни: «Бюджетування суб'єктів підприємництва»
для студентів галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»

Укладач: доцент Онісіфорова Валентина Юріївна

Відповідальний за випуск: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.

Підп. до друк. №	Формат 60×80	1/16 Бум. Тип
Друк офсетний	Ум. др. л.	Нав - вид. л.
Тираж екз.		Ціна договірна
Зак. №		

ХНАДУ, ГСП, Харків, вул. Ярослава Мудрого, 25

Підготовлено у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті